

Maria Wilkin

Zadanie otwarte jako sposób na wspieranie indywidualnej pracy uczących się zdalnie

Wykorzystanie nowych technologii, zwłaszcza Internetu, w edukacji otworzyło przed nauczycielami wiele możliwości nawiązywania i utrzymywania kontaktu z uczącymi się zdalnie, w znaczący sposób niwelując ograniczenia w budowaniu interakcji między stronami procesu dydaktycznego, tak charakterystyczne dla kształcenia korespondencyjnego. Istniejące platformy do e-nauczania pozwalają nauczycielowi w różny sposób aktywizować uczących się na odległość, wspierać ich w indywidualnej pracy i wpływać na osiąganie postępów w opanowaniu, rozwijaniu, czy doskonaleniu określonych umiejętności. Jednym z takich sposobów jest zadanie otwarte¹ uznawane przez pedagogów za szczególnie wartościowe dydaktycznie.² Tego typu zadania, które mogą przybierać różną formę (np. eseju na określony temat, wywiadu, czy recenzji, ale też rysunku lub schematu, czy fotografii cyfrowej), wymagają od uczniów samodzielności, ale nauczycielowi pozwalają na lepsze poznanie swoich podopiecznych, bo dostarczają więcej informacji nie tylko o ich zdolnościach i ograniczeniach, osiągniętym poziomie wiedzy i umiejętności, ale i określonym systemie wartości, czy planach na przyszłość. **Zadania proponowane uczniom, jeśli mają rzeczywiście spełniać takie funkcje, muszą pozostawać w ścisłym związku z celami i powinno ich być wiele.**

G. Petty, autor popularnego podręcznika o nowoczesnym nauczaniu,³ radzi, aby w dobieraniu zadań otwartych kierować się potrzebami uczących się. Każdy bowiem, kto próbuje opanować określone umiejętności (czy to fizyczne, czy intelektualne) potrzebuje wyjaśnień, pokazania właściwego sposobu wykorzystania wiedzy, sprawdzania i poprawiania błędów, dostępu do różnego rodzaju pomocy, które umożliwiają lub pomagają przypomnienie istotnych informacji. W procesie uczenia się bardzo ważnym elementem jest też powtarzanie, ocenianie oraz zadawanie pytań. Można też – zgodnie z zaleceniami wspomnianego autora – **dobierać zadania tak, żeby tworzyły harmonijną całość procesu nauczania/uczenia się przebiegającego wg schematu: treść** (omówienie tematu tak wyczerpująco, jak to potrzebne do zrozumienia), **myśl** (wskazanie na to, co istotne w przekazywanych treściach dla realizacji założonego celu, a więc określenie zasadniczych idei, czynników, okoliczności i zmiennych, przedstawienie dowodów, doświadczeń, poglądów, zasad, teorii, itp.), **działanie** (ułożenie pytań i zaplanowanie ćwiczeń w taki sposób, aby zmuszały uczniów do wykorzystania tych kluczowych myśli).

¹ Zadanie otwarte to taki rodzaj zadania, który wymaga od ucznia napisania/wykonania samodzielnej pracy na zadany przez nauczyciela temat w określonej formie.

² Kruszewski K., *Sztuka nauczania*. Warszawa 2007, Wydawnictwo Naukowe PWN.

³ Petty G., *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*. Sopot 2010, GWP.

Planując zadania otwarte w e-nauczaniu, należy jednak pamiętać nie tylko o tym, co jest istotne dla każdego procesu dydaktycznego (niezależnie od tego w jakiej formie prowadzonego), ale również **o tym, że jego organizacja oraz realizacja odbywa się w odmiennych warunkach** (bez naturalnej, bezpośredniej interakcji między uczniami i nauczycielem, z przewagą komunikacji w formie pisemnej i w specyficznym środowisku, jakim jest Internet).

Stopień wsparcia i wpływu na indywidualną pracę uczących się na odległość i osiągniętych przez nich wyników zależy od przyjętej koncepcji e-zajęć, założonych celów i wynikającego z nich **poziomu interakcji między nauczycielem i uczniami**. Poziom ten może być bardzo zróżnicowany: **od niskiego i jednostronnego** (prowadzący e-zajęcia formułuje instrukcje, uczeń wykonuje zadania zgodnie z zaleceniami, przesyła je do nauczyciela, otrzymuje ocenę swojej pracy z krótką informacją zwrotną, albo tylko ocenę, gdy np. do wykonania zadania wykorzystano forum) **po wysoki i dwustronny** (można go nazwać poziomem współpracy, bo w tej wersji przewiduje się, że uczeń może konsultować się z nauczycielem w trakcie rozwiązywania zadania, może wysyłać cząstkowe efekty swojej pracy, może je korygować, bo otrzymuje konkretne informacje zwrotne na temat tego, co zrobił dobrze, a co powinien poprawić i jak może to zrobić).

Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, że przy wysokim i dwustronnym poziomie interakcji każdy uczący się zdalnie, wykonując poszczególne zadania, otrzymuje największą pomoc i wsparcie, ale osiągnięcie zadowalających korzyści z realizacji tego typu zadań w praktyce wiąże się to określonymi zabiegami.

Po pierwsze, realizacja tego typu zadania powinna zakładać, że **stanowi ono dodatkowy kanał komunikacji dwustronnej**⁴ między nauczycielem a każdym pracującym na odległość. Oznacza to, że określone formy kontaktu (asynchroniczne i/lub synchroniczne), przypisane tej konkretnej aktywności (dyskusji merytorycznej dotyczącej jednego problemu, ściśle określonego przez treść zadania), będą dostępne dla obu stron, zarówno w trakcie powstawania pracy, jak i po jej zakończeniu. Uczeń, pracując nad zadaniem może więc zadawać pytania, gdy ma wątpliwości i liczyć na podpowiedzi, sugestie, konkretne wskazówki i korekty swojej pracy. Nauczyciel natomiast ma możliwość nie tylko monitorowania pracy każdego uczestnika e-zajęć i oceny jego dokonań, ale również wpływania na zachowanie ucznia i proces uczenia się oraz – co bardzo ważne – niesienia pomocy w przełamaniu poczucia izolacji, tak często odczuwanej przez osoby uczące się na odległość.

W zapewnieniu różnorodnych form komunikacji, które sprzyjają budowaniu interakcji między pracującymi na odległość a nauczycielem (a także między innymi uczestnikami e-zajęć), są pomocne funkcjonalności platform zdalnego nauczania. Mogą to być zarówno

⁴ Rudak L., Wilkin M., *Zadanie otwarte jako przykład budowania interakcji w e-nauczaniu*, w: B. Siemieniecki, T. Lewowicki (Red.), *Media w edukacji – poglądy. Zastosowania. Społeczne postrzeganie*. Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 119-134.

formy asynchroniczne takie, jak forum konsultacyjne dostępne dla wszystkich uczestników, monitorowane i obsługiwane przez nauczyciela, z zachętą do wzajemnej pomocy, czy dialog z ustawieniami na wielokrotną, indywidualną wymianę informacji między każdym uczniem a nauczycielem, jak i synchroniczne (konsultacje w formie czatu czy rozmowy za pośrednictwem Skype'a). W wyjątkowych przypadkach może to być też indywidualny kontakt mailowy.

Po drugie, zadanie musi być **bardzo starannie przygotowane i szczegółowo opisane**, aby uczeń nie miał wątpliwości, co dokładnie ma zrobić, po co, jak ma to zrobić, z jakich materiałów może korzystać, do kogo się zwracać z wątpliwościami, w jakiej formie i jak przekazać pracę nauczycielowi i w jakim terminie, jakie są kryteria oceny, itp. Wiadomo bowiem, że uczniowi pracującemu zdalnie znacznie więcej czasu zajmuje dokładne zrozumienie zadania i oczekiwań związanych z jego rozwiązaniem, bo dopytywanie się o szczegóły przez sieć jest bez wątpienia trudniejsze i bardziej czasochłonne niż w klasie z obecnym na zajęciach nauczycielem. W praktyce oznacza to, że instrukcja do wykonania zadania powinna więc być sformułowana w sposób precyzyjny i zrozumiały dla wszystkich uczestników, a nauczyciel powinien być gotów do jej przeformułowania, jeśli zauważy, że studenci mają problem z jej zrozumieniem. Nie bez znaczenia dla właściwego zrozumienia zadania jest graficzny wygląd instrukcji (polecenia) do wykonania pracy. Korzystanie z technicznych możliwości wyróżniania (przez pogrubienia, podkreślenia, wielkie litery, kolor) fragmentów tekstu, na który chcemy zwrócić uwagę – to jeden ze skutecznych sposobów zapobiegania nieporozumieniom i problemom generowanym przez pisemną formę komunikowania się z uczącymi się zdalnie.

Opisany sposób realizacji zadania wymaga większego zaangażowania nauczyciela, ale znacznie zwiększa samodzielność i aktywność ucznia, który wie, że nie wystarczy wykonać zadanie i przesłać je w ustalonej formie do nauczyciela. Wykonaną pracę trzeba jeszcze „obronić” i ewentualnie poprawić (może nie raz), jeśli taka będzie sugestia nauczyciela.

Szczegółowe rozwiązania w realizacji tego typu zadań zależą przede wszystkim od celu, który dzięki nim nauczyciel zamierza osiągnąć, ale również od tego, jaka jest ich waga (czy jest to praca ćwiczeniowa, cząstkowa, czy zaliczeniowa). Wiele praktycznych wskazówek doboru zadań zawiera cytowany wcześniej podręcznik o nowoczesnym nauczaniu⁵. Warto z niego skorzystać przy planowaniu i projektowaniu e-zajęć.

---

⁵ Petty G., *Nowoczesne nauczanie*, op.cit.